

A Sándor-utcai országház dicsérete

Irta Siklóssy László

A Sándor-utcai országház épülete, amint azt a Pesti Hírlap megírta, hamarosan beköltözik az Országgyűlésnek. Illik tehát elbucuznunk ettől az épülettől, amely napjainkban patinásodik át történelmi emlékké.

A Sándor-utcai országházat bizony nem becsültük meg eléggé. Ennek az volt az oka, hogy a „magyar világban”, az 1865-re összehívott országgyűlés számára, „ideiglenes országgyűlést” kellett építeni. Ezt a feladatot a kiváló Ybl Miklós kapta meg. Az épületnek gyorsan kellett elkészülnie, gyakorlati céljának meg kellett felelnie s művészeti szempontból sem volt szabad kifogás alá esnie. A legfőbb szempont a gyorsaság volt. Ybl pompásan felelt meg feladatának. Az építkezést 1865 április 4-én kezdte meg és 1866 február 2-án az épületet már használatra készen adta át.

A magyar diéták hosszú évszázadokon át alkalmi helyiségekben ülészttek. A törvényhozásnak Pest-Budára helyezése után országgyűlést ültek a Vigadóban, a Nemzeti Múzeumban, a vármegyeházán, a Kereskedelmi Testület épületében. Mindezek a helyiségek azonban nem voltak alkalmasak állandó ülésezésre. A pesti Sándor-utcai országház volt az első külön e célra épült törvényhozási épület, amely 1866-tól 1902-ig harminchat éven át szolgálatot látott az alkotmányos életnek. A mai országgyűlési palota negyven éve mögött tehát még mindig „jó második”.

De hát érdemes szerénynek lenni? Ezt a Sándor-utcai szép kis palotát már születése percében „ideiglenes országgyűlésházának” keresztelte el a törvényhozás. Ezzel az előnévvel bizony nem lehet sokra menni. Az is igaz, hogy a fitymálás inkább azoktól eredt, akik a fővárost ném tudták elképzelni túlméretezett épületek nélkül.

Menjünk fel a karzatra és onnan tekintsünk szét az üléstermen. A legfeltűnőbb a nagy drapériákkal díszített elnöki emelvény. Előtte az elnöki asztal és a gyorsírók helye. A terem maga félkör alakú, sima szürke falakkal. Nyoma sincs azoknak az árkaos páholyoknak, amelyek a dunaparti üléstermet tagolják. Az elnöki emelvénytől jobbra-balra van a két újságírói páholy, ahol két-két sorban dolgoztak a sajtó képviselői.

Az elnöki emelvény és a sajtópáholyok közt egy-egy csapóajtó van, amellyel nyílásakor a terem zaja kihallatszott a folyosóra s a szülőszobából és a kormánypart nagy szőcsatái idején alaposan megijesztette az ujonc látogatót.

A folyosó

A folyosó a maga pazar mondanakörével csak a Sándor-utcai kedélyességre termett Házban tudott kifejlődni. A folyosó humorának megalapítója maga Deák Ferenc volt. Innan nézegette a fiatal Mikszáth Kálmán is a honatyákat, akiket páratlan humorral tudott jellemezni s így — főként a Pesti Hírlap hasábjain — megalapította a képviselőházi karcolatoknak ma már elhíresült műfaját. Nézzük csak, mit látott Mikszáth a nyolevanas években a teremben:

— Jókai regénykorrekturákat csinál — írja —, Beksics angol szerzőket olvas, Darányi Ignác cukros mosolylyal hajlítgatja fejét ide-oda. Szomjas, Boross és Iszák Kovács idegébantóan rázza lábát, melyet kilógat a padból; a kecskeszakállú Tolnay Gábor szemöldöke felszalad a homlokára tetejére, Péter Zimándi csuklik, Szerb György úgy néz ki, mintha üveget fujna, a bagoly arcu Wahrmann karikatúrákat rajzol s azokat körözteti a környéken, Csernátony félig behunyt szemmel a monoklija zsinorjával játszik, Tisza Kálmán pedig úgy pislog hátradőlve, mint egy emésztő csörgőkigyó...

A folyosó! Ez a fogalom csak a Sándor-utcai születhetett meg. A folyosó jelentette ugyanis azt a bensőséget, hogy ne mondjuk, sorsközösséget, amely az öt évre megválasztott négyszázötvenhárom képviselőt pártkülönbség nélkül összefonta. Négyszázötvenhárom képviselő, miniszterek, tisztviselők, sajtóemberek egy folyosóra összeszorítva aféle helyzetben vannak, mint nyolc utas egy vasuti fülkében: lehetetlen, hogy valami közösség ne fejlődjék ki köztük. A régi t. Háznak ezt a hangulatát nem lehetett átmenteni a dunaparti palotába!

De a folyosó nemcsak arra való volt, hogy bőrbeműtött padjain tárgyaljanak és beszélgessenek a honatyák. A folyosóról nyíltak az összes képviselőházi hivatalok, pénztár, könyvtár, ruhatár, büffé és a többi.

Kezdjük legfelül: a minisztereken. Valamennyiüknek egyetlen szobával kellett megelégedniük, az úgynevezett piros szobával. Ez arra a célra szolgált, hogy „a miniszterek cillindereiket és felső öltönyeiket lerakják, hevenyészett audienciákat adjanak és tanácskozásokat tartsanak”.

Az elnöknek két szobája volt. Ha az ember benyitott, az elnökkel találta magát szemben. Innen jobbra nyílt az elnök szobája, balra egy üvegfalal elkerített szobácska volt az elnöki hivatal. A folyosón tovább menet eltereltek egy homályos üvegtáblás csapóajtóhoz, amelyen „Könyvtár” felírás olvasható. Itt valóban voltak könyvszekrények, de a szobát a követés inkább újságolvasásra, levéltáras használták. A folyosón tovább balkézről egy csigalépcsőn a gyorsíródába lehetett feljutni, amely előszobából, szobából, fülkéből és hosszú folyosóból állott. Izzalmas ülések idején itt teljes volt a zürzavar. Itt dolgoztak a hírlapírók is, akiknek külön munkahelyük nem volt.

Büffé és telefon

A földszinti folyosó sarkán volt a büffé, a honatyák üdülő és társalgó terme. E régi büffének — ahol először volt női kiszolgálás — nagy volt a becsülete. Drechsler volt a vendéglős, aki azonban — miután szubvencióját megvonták — nem vállalta tovább e feladatot.

A kijárat közelében volt a háznagy hivatal, a másik oldalon a ruhatár s ebben egy, egyetlen egy telefon. Csakhogy ez volt a első! A képviselőház volt az 1881-ben alakult telefonvállalat első számú előfizetője. Akadt hírlapíró is, aki ezt használta és — az egykorú adat szerint — „belekiabálta a tudósításának egy részét”.

Igy volt ebben a régi házban együtt minden. Idilli állapot volt ez, de örökké végre megemert volt fenntartható. Mégis a dunaparti új palota eleinte csalódást keltett. Szép volt, gyönyörű, de távgyaloglónak képzelte magát az, aki egyik részéből a másikba akart jutni. A régihez még a Főrendiház is közelebb volt, pedig ahhoz másik épületbe kellett átmenni.

Hegedüs Lóránt volt az, aki a legelősebben hirdette, hogy vissza kell térni a régi Házba. Erre nem került sor. Ezt a patinás Sándor-utcai épületet azonban — ahol a magyar alkotmányos élet legszebb időszaka zajlott le — jövőben sem kell kizárnunk a lelkünkől. És ne mulasztunk el még valamit, amíg nem késő. Ha már majd minden utcasarokra állítunk emléktáblát, gon doskodjunk arról is, hogy erre a nagy történelmi multu épületre is kerüljön ilyen emlékeztető tábla.